

András Ignác

Székely szokáselemek a kászonzeltízi romák halottkultuszában

Kutatásomat a Kászonzeltíz községhez tartozó Kászonzeltíz falu északi részén található, Páporország falurészben végeztem, itt él a Kászoni-medence legnagyobb, magyar nyelven beszélő, cigány közössége, a kolónia jól elhatárolódik a falurésztől. A Kászoni-medencében egyetlen község, Kászonzeltíz húzódik meg az 1968-as adminisztratív átszervezés rendelkezései szerint. Kászonzeltíz első írásos említése viszont 1324-ből való, egy adományozási okmányban Dok Kászonzeltíz néven említik.¹ Dr. Endes Miklós Csík- Gyergyó- és Kászonzeltízek földjének és népének története 1918-ig című munkájában Lok-Kászonzeltíz szerepel, egy Róbert Károly által 1324-ben kiadott adományozási okmányra hivatkozva.² 1332–1333-ban a Kászonzeltíz plébániatemploma volt, Miklós nevű papja a pápai tizedjegyzék szerint 2 banálist fizetett, majd ismét 2 és fél banálist.” Nicolaus de Kazun solv. 2 ban. ant.” (669.lap) és „Nicolaus de Kasun solv. 2 ban. et medium.” (682.lap) E tizedjegyzékbe tehát Kazun, Kasun néven jegyezték be a mai falvak őseit, őseit.”³ Az 1567. évi regestrum, mely „Marus, Wdvarhelj, Chyk, gyergyó et Kászonzeltíz, húszöt dénáros adójának összeírását tartalmazza, első ízben nyújt összefoglaló és áttekinthető képet a Kászoni-medence településeiről. E regestrumba Kászonzeltíz (Ffelseő ffalw) 42 kapuval, Jakabfalva (Jakabh ffalwa) 33 kapuval, Kászonzeltíz (Wj ffalw) 26 kapuval és Kászonzeltíz (Imperffalwa) 23

¹ „1324-ben *Dok Kászonzeltízben* kilenc ember utód nélkül halván el, ezek jószágait Robert Károly Opor Sándornak és István fia Egidusnak adományozza. (...) Már most az a kérdés, hogy Dok-Kászonzeltíz minő is hol feküdt helység volt. Valószínűleg Kászonzeltíznek egy elenyészett régi faluja, mert hogy Kászonzeltízben és nem másutt volt, arra elég adat a csíki székelyek ellenmondása” (Orbán 1869: 51). Orbán Balázs a fenti idézetben a sokat vitatott Csíki Székely Krónikára hivatkozhatik. (Hargita Kiadóhivatal Csíkszereda, 2000, 30. oldal), melynek a 15. verse így ad hírt Kászonzeltíz alapításáról: „Azért Oupour Sandour, Ika Rabonban testvére, mikor táborba szállott, ezt a' Gázonzeltíz Harkánt a' testvére fiát Pánnal együtt kényszeríté, és a Nyürgőcz havassa megett való völgyet nékie adá; s maradékim ott telepedének meg. Gázonzeltíz öt fia marada: Czunt, Cserthe, Matharás, Vére, Blásu; kik közül Harkásznek téteték Blásu, Gázonzeltíz Harkásznek nagyobbik fia, kiről a Gázonzeltíz földje neveztetik.”

² Dr. Endes Miklós Csík- Gyergyó- és Kászonzeltízek földjének és népének története 1918-ig

³ Nagykászoni Domus História,

kapuval van bejegyezve. Az 1614. évi összeírás sokkal átfogóbb és pontosabb. Ebbe a lustrába Felsőfalva 112, Újfalva 108, Kászonjakabfalva 78 és Kászonimpér 60 családdal van bejegyezve. E lustra tartalmazza Kászonszék falvainak társadalmi megoszlását is. Az ötödik település, Kászonaltíz, a község mai névadója nem szerepel sem az 1567. évi, sem pedig az 1614. évi összeírásban. Kászonfelsőfalva szétszakadása két falura, Kászonaltíz és Kászonfeltízre, hivatalosan 1750-ben következett be, a gyakorlati szétválás az akkori birtokviszonyok miatt még elhúzódott. Kászonfeltíz a szétválás ellenére is, a lakosság számának szempontjából, a legnagyobb kászoni település maradt. A két falut és Kászonimpéért Nagy-kászon néven ismerik, mivel ma is egy egyházközséget alkotnak és a három falu annyira összeépült, hogy csak a helyiek ismerik a pontos határokat a falvak között. 1669. április 30-án kelt széki jegyzőkönyvben találkozunk legelőször a Nagy-kászon megnevezéssel, mely akkor Kászonfelsőfalva és Kászonimpér közös megnevezése volt.

„Sajátos helyzete folytán a székelység a magyar népi műveltségnek számos, másutt már elmosódott elemét őrizte meg, illetve fejlesztette tovább a helyi viszonyok szerint. A Székelyföld nagyobb tájai – Marosszék, Udvarhelyszék, Háromszék és Csík – közül is különösen az utóbbi, és belőle is a havasok egy kis öblébe zárt Kászoni-medence az, ahová a különböző korok művelődést kiegyenlítő hatásai leginkább megsűrve jutottak el (Kós 1972: 5).” A medence tehát Erdély, Székelyföld néprajzi tájegység része.⁴ Kászon még ma is zárt vidék és még mindig egy sajátos színfolt a magyarság néprajzi térképén.

Magam kutatóként beleszülettem Kászon sajátos szokásrendjébe, 1975 óta majdnem egy fél évszázad telt el, azóta tudatosan figyelem és kutatom a szokások változásait. 1984-ben Kászonfeltízen tanítottam, osztályomban roma gyerekek is voltak, így sokszor felkerestem a telepet, betekintést nyerhettem életvitelükbe, szokásaikba. Már akkor felkeltette érdeklődésemet sajátos hitviláguk, de főleg a születéshez és halálhoz való viszonyulásuk.

Feltételezem, hogy a székely halottkultusz egy-egy szokáseleme a cigányság körében él tovább. A feltételezésem alapgondolatát az adta, hogy már Bartók és Kodály kutatásaik értékelésében 1923-ban hangsúlyozták, hogy a cigányok a legtöbb helyen éppen a velük együtt élő magyarság folklóráját vették át, amit aztán ők egy-két emberöltővel tovább őriztek, miután ezek a többséget alkotó közösségekben már feledésbe merültek. Egyik adatközlőm elmondta, hogy a virrasztás imádságait, rendjét Szőke József feleségétől tanulta meg: *Hát minden csütörtök nap volt Szőke Jóska báéknál, Mancika*

⁴ Borsos Balázs és Magyar Zoltán néprajzkutatók *A magyar népi kultúra régiói* című munkájukban (Budapest, M-érték Kiadó Kft, I-II. kötet, 2011) a nagyközönség számára mutatják be a népi kultúra regionális tagolódását a teljes magyar nyelvterületen. A II. kötetben bemutatott régiók: Felföld, Erdély, Moldva.

néniéknél, volt eszehívott imádkozás, én es ott bédolgoztam nekik, s örökké béhívtak, s tanítottak. (2RM40KF)

A halállal, temetéssel, gyással kapcsolatos hagyomány- és szokásrendszer a kászoni társadalomban az elmúlt fél évszázadban gyökeresen megváltozott, kivételt a kászonfeltízi cigányság képez. A jelenséget a magyar nyelvterületről mások is megerősítették. „Miközben a tradicionális magyar paraszti gyáskultúra hagyományrendszere az elmúlt évtizedekben fokozatosan elsorvadt, a hazai cigányság sokszínű, generációról generációra hagyományozott szokásokkal őrzi az elhunytak emlékét (Vincze – Pilling 2015:19).” Noha Kászon zárt vidék és még mindig egy sajátos színfolt a magyarság néprajzi térképén, a szokások gyors átalakulása, részben megszűnése tapasztalható e térségben is a mélyreható gazdasági és társadalmi átalakulásának köszönhetően, a folyamat a székelységnél gyorsabb, a cigányságnál lassúbb.

„A szocialista modernizáció szétzúzta a cigányok hagyományos életkereteit. Az új körülmények új – olykor a kultúrájukkal ellentétes – adaptációs készségeket kívántak a roma népességtől (Biró – Oláh 2002:16).” 1962. márciusában Kászonban is megtörtént a kollektívizálás, amely a Kászonfeltízen élő magyar ajkú cigányokat is hagyományos életvitelük feladására kötelezte, a gyökeres társadalmi változás a falu etnikai összetételének megváltozását is befolyásolta, ezt cigány nemzetiségű adatközlőm visszaemlékezése is megerősíti: *Még kollektív volt, amikor felköltöztünk, az elnek adta a helyet, Lestyán. Akkor volt Boti bának egy háza, nekünk egy, nagymámának egy s Marci Lajinak, másnak nem* (2RM40KF). A cigány férfiak többsége állatgondozó lett: *A feltízi estálóknál dolgoztam, harminc tehenet fejtem meg naponta s a borjúkra es én kellett vigyázzak. Todorán János vót a brigádos akkor Feltízen.* (1RM63KF) *Altízen az estálóknál dolgoztunk, fejtünk, takarítottuk az estálókat, gondozók vótunk* (1RM62KF). A gazdaságban az állatgondozók az 1980-as években szinte kizárólag a cigány lakosságból kerültek ki. A termelőszövetkezet elnöke területeket adományozott nekik, szorgalmazta a környező falvakból ide költözött cigányok letelepedését, hogy a szükséges munkaerőt biztosítani tudja. Az elmúlt ötven év alatt a cigány lakosság száma Kászonfeltízen az akkori tízszeresére növekedett, 2018-ban egyházi adatok szerint 354 fő volt, a falu mai lakosságának majdnem 40%-a cigány.

A faluban uralkodó közvélemény azt hajtogatja még ma is, hogy *jó a cigányoknak, mert ha valaki meghal tudnak énekelni és együtt sírnak az újszülöttnel.* (1MA52KA) Egyik adatközlőm ezt így fogalmazta meg: *Amikor gyermek születik sírnak, mert nem tudják milyen sorsra született a gyermek, ha valaki meghal énekelnek, mert a halott megszabadult a nehézségtől.* (2RM40KF) Az emberi élet sajátos végleteinek (születés, halál) átlépésében az egyént és a közösséget átmeneti rítusok és szokások segítik (Pozsony 2006: 124). Az emberi élet két legfontosabb sorsfordító eseményét, a születést és a halált, sajátosan éli meg a mai cigány közösség Kászonfeltízen. A cigányok másképpen viszonyulnak a halálhoz,

a halotthoz. *Ők nem sírnak, amikor valaki meghal, örvendnek, fel van ravatalozva, mellette mulatnak, táncolnak, mert azt mondják, hogy a túlvilágon nagyon jó neki* (2MA77KI). Nagykászonz lakossága minden kászonzeltízi cigány elhunytához kapcsolódó szokásokból csak a nagy mulatozást látja, a többségi lakosság találgatásait növeli a tény, hogy a más nemzetiségű embert távol tartják virrasztásaiktól.

Kászonzakabfalván valamikor szokás volt virrasztani. A templom mellett 1923-ig hullaház állott. „Szeptember 1-én délután 2 órakor a község lakosságának öröme – sírásra változott. Ekkor csépeeltette ugyanis ifj. Orbai József – József fiával az 1923. évben betakarított terményét a László Elek József és Szilveszter György kászonzakabfalvi lakosok tüzes cséplőgépevel. Nem tudni, hogy és hogy nem, délután két órakor – állítólag a tüzes cséplőkazánból kipattant szikrából meggyűlt a csűr, amelyben a gabona volt berakva s néhány másodperc alatt a nagy szélben a községnek az Orbai József szomszédságában lévő része lángokban állott. (...) Elégett a templom kerítésében levő hullaház is, amelyet a templomi ruhák raktárának használtuk. Csak a jó Istennek köszönhetem, hogy az összes templomi felszereléseket egy néhány elhasznált szőnyegeknek a kivételével nekem egyedül sikerült megmentenem. A nagy ijedtségben és zűrzavarban senkinek se jutott eszébe a templom pedig a lángok már az oldalát nyaldosták. A mentés alkalmával a nagy meghűlésen kívül csak annyi bajom történt, hogy mikor az utolsó templomi zászlót és szőnyeget hoztam ki a hullaház lángnyelvek között összeomlott és ettől a kabátom tüzet fogott. Ez szombaton délután történt (András 2017: 57-58), – jegyezte le a falu plébánosa az egyházközség Domus Históriajában.

Kászonzakabfalvi adatközlőim úgy tudják, hogy a hullaházban tartották régen a virrasztásokat, de egy cigány családnál még virrasztottak 1956-ban (2MA35KI). A virrasztás helyét a székelyeknél a *keresztútja* vette át, melyet a rózsafüzér csoport vezetője végeztetett egy 1878-ban megjelent könyvből, a halottas háznál. Egy órán át imádkoznak a kijelölt asszony vezetésével, valamelyik közeli rokon, de nem a háziak, kaláccsal és pálinkával kínálja meg az imádkozókat. Az *keresztútján* csak nők vesznek részt, a férfiak külön helységben beszélgetnek, poharaznak. Kászonzújfaluban a temetés előtt a templomban imaórát tartanak. Az 1989-es rendszerváltás előtt még a halottasházhoz gyűltek össze imádkozni. A virrasztás szokását ma már csak a kászonzeltízi cigányok gyakorolják, a többi kászonz faluban már nem is nagyon emlékeznek rá. A virrasztás tehát a magyarság körében lassan már csak emlék. Kevés kivételt jegyeztek fel, a virrasztáson csak néhány családtag vesz részt. „Vannak azonban olyan családok is, ahol legalább egyvalaki virraszt, de rendszerint a közelebbi családtagok vagy rokonok közül többen is egész éjjel virrasztanak, imádkoznak a halott mellett (Hesz 2012: 115)

A magyar nyelvterületen a régi magyar szokást már csak a cigányság őrzi, de a társadalmi változásokat figyelve azt állíthatom, hogy már nem sokáig. Erről győzött meg egyik adatközlőm is: „A virrasztás máshol nem úgy zajlik, mint nálunk, mert arra

lefelé van az a ravatalozó, ott virrasztanak nem tudom hánytól, hányig. Itthon pedig itt van a test két napot, harmadnap tízkor van a temetés, kilenc órára le kell vinni. A virrasztás egy hagyomány. Már mikor már akkorára nőünk tudtuk eztet, örököltük s örököljük tovább (1RM82KF).”

Kik vesznek rész a virrasztáson a kászonzeltízi cigányoknál? „Aki egyszer fel tudott kelni, ott volt a virrasztáson. Jöttek Háromszékről, Szentlélekről, jöttek Csíkból. Gyermekek, férfiak, fehérmépek egyformán ott voltak. Imádkoztak s énekeltek, s amelyik ivutt, ivutt. Fekete ruhába kellett öltözni (2RM4KF). A virrasztás előkészítésének, lefolyásának szigorú szabályai vannak. “Virrasztás idején nem hagynak bent semmit a szobába, amikor viszik bé a halottat, mindent kipakolnak. Nem marad benn semmi, csak a székek, amire ráülnek, s amin van a test. Tükör az nem, szivarazni benn nem, inni nem, hanem kinn, s tesznek a koporsó alá egy tál hideg vizet, hogyha meleg van a szobába ne érezzék a halottnak a szaga, s nem földik fel, ha érzik (1RM82KF).” „Csak a virrasztás után hozzák le a halottat a ravatalozóba. Két-három napig éjjel virrasztanak, nappal egy kicsit alusznak (1MA52KA).” „Itt van a test két napot, a harmadnap tízkor van a temetés, kilencre le kell vinni a ravatalozóba. (...) Panni elmondja az imádságot⁵, utána az ének úgy van, hogy vannak ezek a régi énekek, a halott kedvenc énekeit éneklük. Ahol nem énekelnek, ott van rádió, egy szalagon van csak keserves, s az mikor lejár kapcsolják újra (1RM82KF).”

Hogy milyen fontos szerepe volt a népdalnak a kászoni falvak életében, talán azt legjobban egy, a néhai Miklós Márton kántor-tanító által elmondott régi történet érzékelteti: Még a II. világháború előtt a fiatal kántor-tanítót egy haldokló idős ember magához kérte. “Vánkosa” alól pénzt húzott elő reszkető kezével és ráparancsolt a hegedűn kitűnően játszó ifjúra, hogy húzza el a nótáját, mert zeneszóval szeretne a másvilágra költözni. A csodálkozástól földbegyökerezett lábbal tett a tanító úr eleget a nem mindennapi kívánságnak, arra gondolva, hogy egy különcködő idős ember végakarátának tett eleget, de a történet nemsokára egy más haldoklóval is megismétlődött.

Kászonzeltíz cigány kultúrájában erős a túlvilági életbe, a lélek halhatatlanságába vetett hit. A halál beállta után szerintük a lélek még ott bolyong a holttest közelében. „A halottal az történik, hogy inkább egy hétig, vagy ötig félnek, mert a lelke itt van, azt tartjuk. Ha leteszünk egy pohár vizet az asztalra s tizenkettőkor a gyertyát, melléje, s ha meglebben a gyertya, akkor ott járt (1RM82KF).” Virrasztással próbálják a halottjuk lelkét megőrizni a gonosz szellemektől, de virrasztással fejezik ki az elhunyt iránti tiszteletüket is.

⁵ A szöveget a mellékletben közlöm

A virrasztás szokáseleit az 1970-es évek elején egyik adatközlőm (2RM40KF) Kászonaltízen tanulta meg Kászonjakabfalvából elszármazott asszonyoktól, ezek épültek be a kászonfeltízi cigányság halottkultuszába, ezek a szokáselemek élnek tovább náluk. Édesanyja halálakor magyar asszonyt hívott a megkerítését elvégezni. Ez azt jelenti, hogy ismerte a szokást a székelység köréből, ezt szerette volna gyakorolni a cigányság körében is.

A beszélgetések, interjúk alkalmával adatközlőim beengedtek szerény házaikba, melyek legtöbb esetben három generációnak jelentenek otthont, két helyiségben, mindössze negyven négyzetméternyi felületen. Mintha a második világháború előtt épült kászoni székely házakat mentette volna ide a véletlen. A virrasztás szokását, rítusai, mozzanatait hallgatva szinte el tudtam képzelni, hogy egy halálesetkor a halottat egyik szobába el kellett helyezni, a család többi tagja a szabadon maradt egy helyiségbe kellett összehúzódnon, aligha lehetett ebben az esetben aludni, addig, amíg a halottat el nem temették. A halott melletti virrasztást a székelységnél is a szükség hozta létre és tartotta fenn az életkörülmények, lakhatási viszonyok megváltozásáig, javulásáig. Ma már ritka a székelyeknél, hogy három generáció lakjon egy fedél alatt, a cigányságnál ez természetes. A székelység javuló életkörülményei lennének az okozói a hagyományok feladásának, annak, hogy „A tradicionális magyar paraszti gyász kultúra rítusai, hagyományai (többek között a virrasztás, a siratás) az utóbbi évtizedekben fokozatosan elsorvadtak „Vincze – Pilling 2015:1)”, nagyon valószínűnek tartom, hogy igen és nem tévedek, ha azt állítom, hogy az egy évszázaddal ezelőtti székely halottkultusz egy-egy szokáseleit a cigányság őrizte meg és gyakorolja még.

Adatközlők kódjainak magyarázata: pl. 1RM55KF

1/2 – férfi/nő, RM/MA – roma/magyar, (19)55, születési év utolsó két számjegye;

KA/KF/KI/KJ/KU – a település nevének rövidítése (Kászonaltíz, Kászonfeltíz, Kászonimpér, Kászonjakabfalva, Kászonújfalú).

Szakirodalom

ANDRÁS Ignác 2017 *A Szentlélek oltalmában*. Verbum Könyvkiadó, Kolozsvár

BIRÓ A. Zoltán – OLÁH Sándor 2002 Roma népesség a székelyföldi településeken
In: BODÓ Julianna (szerk.): *Helykeresők? Roma lakosság a Székelyföldön*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 11–47.

- DEMÉNY Lajos (szerk.) 1997 *Székely Oklevéltár IV.* Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár
- ENDES Miklós 1994 *Csik-, Gyergyó-, Kászonz-székerek földjének és népének története 1918-ig.* Akadémiai Kiadó, Budapest
- Dr. KÓS Károly – SZENTIMREI Judit – Dr. NAGY Jenő 1972 *Kászoni székely népművészet.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest
- HESZ Ágnes 2012 *Élők, holtak és adósságok.* A halottak szerepe egy erdélyi falu társadalmában, PTE Néprajz Kulturális Antropológia Tanszék, L'Harmattan Kiadó – Könyvpont Kiadó, Budapest
- POZSONY Ferenc 2006 *Erdélyi népszokások.* Egyetemi jegyzet, Kriza János Néprajzi Társaság – BBTE, Kolozsvár
- VINCZE Zoltán – PILLING János 2015 A cigánység jelenkori halotti és gyászszokásai: egy mélyinterjú kutatás tapasztalatai. *Kharón – Thanatológiai Szemle*, XIX. (1–2) 1–24.
- https://epa.oszk.hu/02000/02002/00052/pdf/EPA02002_kharon_2015_1_2_001-024.pdf, (Letöltve: 2021. 02. 21.)

MELLÉKLETEK

„Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben,
szenteltessék meg a Te neved,
jöjjön el a Te országod,
legyen meg a Te akaratod,
amind a mennyben, úgy itt a földön es.
Mindennapi kenyerünket
add meg nekünk ma,
és bocsásd meg a vétkeinket,
miképpen mi is megbocsátunk
az ellenünk vétkezőknek,
ne vigy minket kísértésbe,
szabadíts meg Uram a gonosztól,
Ámen.”

Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes,
az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között,
és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus.
Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek szent Anyja,
imádkozzál érettünk, bűnösökért, és most és halálunk óráján. Ámen.

Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja,
hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreteire.

Kérünk téged, Úristen, öntsd lelkünkbe
szent kegyelmedet, hogy akik az angyali üzenet által,
Jézus Krisztusnak, mi egy fiának megtestesülését megismertük,
az ő kínszenvedése, keresztyje által a kifeszítése dicsőségébe vitessünk.
Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

Imádkozunk hallottainkért s minden meghalt hívő lelkiért

Isten szent irgalmából békeségben nyugodjanak
és az örök világosság fényeskedjék nekik.
Nyugodjanak békeséggel, az Úr Jézus szent nevével.

Én lefekszem, én elringom
Minden testi koporsómba.

Az őrző angyalok körülöttem,

Gonosz tőlem távol járjon,

Mert én megvagyok kereszténykedve.

Hiszek Szentlélekben, egy szent anya szent házában

És az összes angyalokban, hiszem az örök életet. Ámen.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában,
mennynek, földnek Teremtő,
Jézus mi Urunknak egy Fiából,

Ki fogontatott Szentlélektől, szent fiától

Pancius Pilátus, meghala s eltemettették,

Alászállá bokrokra, harmadnapján halottjaiból feltámadt,

Felmene a mennybe, ül az Atyának jobbjá felől,

Onnan lesszen eljövendő itilni eveleneket s holtakat.

Hiszek Szentlélekbe, egy katolikus szent anya szent házába,

Hiszem az örök életet. Ámen”

Énekek VIRRASZTÁSKOR Kászonfeltízen

(adatközlőm csak a szövegeket mondta el)

Új sír van a temetőben

Új sír van a temetőben, rajta virág koszorú,
mellette egy barna kislány kinek szíve szomorú.

Ne sírj, ne sírj te barna lány, ne hullasd a könnyedet,
hisz jól tudod, hogy a sírból visszatérni nem lehet.

Sírok, sírok, addig sírok, míg a könnyem elapad,
amíg az én fájó szívem, bánatában megszakad.

Kitették a holttestet az udvarra...

Kitették a holttestet az udvarra,
Jaj, de nincsen senki, aki sirassa,
Most tűnik ki, ki az igazi árva,
Nem borul senki a koporsójára.

Nincs több árva, csak egyedül én vagyok,
Mert sír fedi azt, kit szívemben tartok,
Halvány arcom mutatja nagy bánatom,
E földön nincs már nekem boldogságom.

Ha meghalok, széles úton vigyetek

Ha meghalok, széles úton vigyetek,
A babám kapujába letegyetek.
Nyissátok fel gyászkoporsóm fedelét,
Hogy a babám hullassa rám könnyeit.
Ha meghalok, nem kell nekem szerető,
Szeretóm lesz az a gyászos temető.

2RM40KF, 2021. II.15.